

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Előfizetési díj: Egész évre 4 frt. Félévre 2 „ Negyedévre 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajkért kapják.</p>	<p>Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Köz művelő- dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várbá küldendők.</p>
---	---	--

Mindentudás és Nemtudás.

Beszélgetés a nagy világrondról.

Írta: **Radányi József.**
 (Folytatás).

M. Én a központi tűzben hívőkkel tartok; világosan tanuskodnak erről az emelkedési és süllyedési tünetenyek. Megczáfoltatlan tény, hogy földgömbünknek szilárd kérgét szünet nélküli mozgás ingadoztatja; a tengereket és continenseket mintegy százados *dr-apaty* emeli és süllyeszti felváltva; a continensek úgy emelkednek és süllyednek, mintha lassan lélekzenének, s a földburok ezen ingadozásainak meg vannak az ő szabályszerű időkörei. A jelenleg emelkedőben levő Skandinávia a jégkorszak alatt süllyedezett. Uj-Kaledonia, mely hajdan süllyedőben volt, jelenleg emelkedési korszakában van. Míg a Sandwich-szigetek csoportja emelkedik, addig a Déli-tenger közép medenczéjében levő szigetcsoportak lassan-lassan süllyedeznek. Madeira, Szent-Ilona s valószínűleg a hajdani Atlant maradványát képező Kanári szigetek is lassanként az oceanba merülnek. Dr. *Reiss*, *Ortónnal* ellenkezőleg és *Darwin-nal* megegyezőleg, kimondhatni *hiszi*, hogy Délamerikát mint emelkedő s nagyobbodásnak indult continenst kell tekintenünk. Sorolhatnék fel még számos ilyen eseteket. Elég az hozzá, a plutónisták a föld lassu emelkedéseit és süllyedéseit ugyanazon földalatti erőknél tulajdonítják, melyeknek hatásából a vulkánok kitoréseit s a földrengéseket származtatják. *Neumann* úgy vélekedik, hogy a Föld belső tömegei még most is lassu meghülésnek vannak alávetve, kisebb-nagyobb részek megmerevülnek, megszilárdulnak, kiterjeszkednek s a szomszéd részekre nyomást gyakorolnak. E nyomás által aztán a folyós tömeg kisebb-nagyobb része kiszorittatik helyéből, s a vulkánokon át felfelé tolatik, ha pedig kijárást nem talál, fölemelkedéseket okoz.

Mások úgy vélik, hogy a Hold és a Nap vonzása a Föld belső folyós tömegeiben olyanforma áramlásokat, dagályt és apályt okoz, milyent a Föld felületén levő ten-

gerekben, s hogy azon földalatti áramlások idézik elő a felszíni emelkedéseket és süllyedéseket.

N. A plutónisták ezt így *hiszik*, és ha a Föld belső tömegei csakugyan izzónfolyó állapotban vannak, igazuk is lehet; de az ellenvéleményűek a dolgot nem így hiszik. Dr. *Reyer* például! bizonyos csillagászati és physikai tényektől arra következtet, hogy a Föld *át meg át szilárd*, azaz egy *összefüggő szilárd tömeget* képez. Nagy üregek a Föld mélységeiben, mondja ő, a milyenek sok geológiai hypothesisekben szerepelnek, *tarthatlanok*, mert az egymáson fekvő és tulterhelő tömegek plastikusok, következőleg minden hézagot azonnal betöltötenek. Hamis szerinte ama nézet is, hogy a Föld magva folyós, és a Hold vonzása folytán hullámozlag a szilárd kéreghez verődik, mi által földingások származnak, mert a kéregnek a hatalmas gravitatio folytán mindig a maghoz kell simulnia, szabadon tehát nem lebeghet. Dr. *Carret Gyula* s vele többen azt állítják, hogy a Föld forgási tengelye nem változatlan és állandó, hanem megváltoztatja helyét, s ennél fogva a sarkpontok és az egyenlítő kimozdulnak állandónak vélt helyeikből. Némelyek a földburok lassu emelkedéseit és süllyedéseit ebből igyekeztek kimagyarázni, míg ismét mások ezen hypothesisist komoly figyelembe se vették.

Reclus is megvallja őszintén, hogy „ezen duzzadások és süllyedések *valódi okát még eddig nem ismerjük*,” s így ezen *második nevezetes geológiai nemtudás* elől sem lehet semmiképp kitérned.

Térjünk át egy másik ép ily nevezetes problémára, a *jégkorszakra*. Miként vélekedel e felől?

M. Hatvan évvel ezelőtt senki sem sejtette, hogy egykor a Földön jégkorszak volt. *Perrandin*, egy zergevadász volt az, ki *Charpentier-t* arra figyelmeztette, miszerint a tévelykövek egykori gletscherek hátáii juthattak mai helyeikre. Így lett *Charpentier* a gletscher elmélet atyja. A földkére; tudós vizsgálói azt mondják, hogy a harma-

dik geológiai korszak végén hatalmas jegesek boríták el Nyugat-Európa országainak egy részét; Svájc alatt volt eltemetve, lenyultak délnek Olaszországba egész az Arno folyóig, Franciaországban pedig a Pyrénék aljág. Azon a helyen, hol most Lyon áll, a Rhone és a Saone egyesülésénél, 300 méter vastagságu jégmező terül el. Oroszország és Skandinávia, valamint Angol és Skótország fedve voltak jegesekkel. Honunkban is feltalálták nyomait a Tatra déli oldalán, valamint a Mátra s különösen Debreczen vidékén. *Pulgrave* igen szép morénákat látott Trapezunt hegyeiben. Libanon híres czédrusai ép ily törmelékhalmonokon nőnek. Hosszu jegesek húzódtak le a *Szinaí* hegység oldalain is. *Hooker* a Himalája tövében szintén talált, most tengerit termő földekkel betakart morénákat. *Agassiz* Brasília hegyeiben Rio de Janeiro mellett ráismert a hajdani jégárak csapásaira, sőt még az egyenlítőnél az Amazon torkolatánál is. Szóval az Ó- és Újvilágban egyformán láthatók a hajdani jégkorszak emlékei.

N. De különös váratlanul mindeddig lehetetlen volt akár morénákat, akár báránysziklákat, vagy karczolásokat az éjszaki félgömb több hegységében föllelni. Így *Hochstetter* s más geológusok hiába kerestek jégkorszak nyomokat, a Rhodope-hegységben; *Csihacsef* sehogysem talált morénát Kis-Ázsia több hegylánczában; az Altai és Baikál-hegysorokról is úgy vélik, hogy azok sohasem bocsátottak jégfolyókat a síkságra.

M. Nem csupán az éjszaki, — hanem a déli félgömbön is volt ilyen jéghideg, és pedig nemcsak egyszer, hanem többször. A Föld némely vidékén két vagy több egymást követő jégkorszak nyomait ismerték fel. A földgömb minden vidékének volt valószínűleg több jégkora is. Van eset arra, hogy a jégfolyó két áradása közti időszakot mérsékelt vagy még forró földövi állat- és növényvilág maradványai jelölik. Dürntennél a zürichi canton déli részében van egy a *harmadkorszakba* tartozó orrszarvu- és tapir-maradványokkal, fenyők, iharfák, tölgyek és más fák töredékeivel bíró leveles kőszénréteg, mely két jégkorszakbeli lerakódás közé van zárva. Verzicone mellett, a ticinói Alpesebben, lignitréteg van, alatta s fölötté jégkorszakbeli képlet. Szintegy *Julien* az Auvergneben is fedezett föl két jégkorszakbeli képződmény közé ékelt délszaki állat (elefánt, tapir, hiéna, viziló) maradványokat.

Croll James elmélete szerint a kőszéntelepek növényeinek mindig nedvesmeleg ugyan, de nem forróövi klímában kellett képződniök, a mi az *inter-glacialis*, azaz a két jégkorszak közé eső időszakoknak felel meg. És csakugyan a geológusok már régen felismerték, hogy az Alpok utolsó jégkorszakát egy másik előzte meg, mire azután *melegebb* időszak következett.

Ezt a két legutóbbi északi jégkört azonban *Croll* sze-

rint még több ilyen hideg korszak előzte meg; így például a miocän-korszakban mintegy 850,000 esztendő előtt és az eocänben mintegy 2,500,000 évvel ezelőtt. De ez még nem minden; a geológiai speculatiók ezeknél sokkal régiebb időkbe is visszavezetnek bennünket. Néhány angol geológus ugyanis, különösen *Ramsay*, úgy vélekedik, hogy több ízben ismétlődött jégkorszakok kétségtelen nyomait a legrégebb *cambri* lerakódásoktól kezdve fel a legújabb harmadkori lerakódásokig terjedő képletek között is sikerült felismernie.

N. Az a felismerés alig lesz „kétségtelen“, a mennyiben én ellenkező véleményekre hivatkozhatom. Az egymástól távol eső két jégkorszakot *Habenicht* tekintélyes tudós is elismeri ugyan, *de még korábbi* jégkorok világos nyomaira akadni, szerinte eddigél nem lehetett. *Geikie*, a schott geológus, szintén elfogadja a két elválasztott jégkorszak eszméjét, s úgy véli, hogy az előbbi, mely nagyobb kiterjedéssel bírt, alig kétségbe vonhatólag, a *pliocän-kor* közepe táján lépett fel, mit *Laval*, *Favre* és mások is megerősítenek. Ezt az *első nagyobb jégkört* követte, ugymond, egy *interglacialis* (avagy meleg) időpont, mire azután a negyedkor beköszöntésével a *második jégkorszak* következett volna egyidejűleg a diluviummal.

Mit ér azonban, kérdem én, ez az egész, mint látjuk, a meleg és hideg klímaváltozásokra fektetett föltevés, ha azt *Woodward*, *Nordenskjöld* svéd tanár tekintélyét is latba vetve, egy tollvonással halomra dönti?

Lám, *Woodward* azon meggyőződésre jutott, hogy a geológiai távol multban a földfelszínen olyan *meleg és hideg klímaváltozás nem létezett*. A harmadkori eocänben London és Páris szélességei alatt subtropicus klíma uralkodott, melynek hőmérséke a mai észak-afrikainak megfelelő vala; azon időponttól fogva képesek vagyunk, úgy mond, a miocänen és pliocänen keresztül, a hőmérséknek lassu, szakadatlan súlyedését kimutatni, míg végre a jégkorszak bekövetkezett. — Lett volna tehát e szerint csupán *egy jégkorszak!*

És ha bár ez az egy legalább bizonyos volna, de ez sem az, különben nem mondaná *Zittel*: *Ha tehát valóban egy diluvialis gletscher- vagy jégkor létezett*, ugyaz csupán egy rendkívüli hőmérsékcsökkenés föltételezése által magyarázható meg, és ha egy ilyen enormis meghülés valóssággal végbement, akkor megvizsgálandó volna 1-ször valjon a jégkor *rögtön* és közvetlenül a harmadképlet záródása után lépett-e fel, 2-ször valjon az egész diluvialis képlet alatt uralkodott-e, vagy annak csupán egy közelebről meghatározandó szakasza alatt? Ha továbbá ehez még következő szavait idézem: „Egy jégkorszak föltevése első pillanatra többnek látszik, mint merésznek;“ ugyelötünk áll a vélemények chaosza e téren.

(Folyt. köv.)

Karcolatok

a magyar nemzet második évezredének küszöbén.

A hadügy.

De helyén leend itt, midőn magyar nemzeti hadsergünkről, ennek kapcsán Ausztriával való viszonyunk, — kiegészésünkről és így közjogünkről van szó, megemlékezni azon téveszméről, mely minden bajt ma az Ausztriával való közös ügyes viszonyból, a közjogi alpból származtat.

Főlöszleg es a vád jogosulatlanságát hosszabb bizonyítgatás tárgyává tenni, midőn maga a közjogi alap ellen agító ellenzék is a baj orvoslására azt sürgeti, hogy: „Magyarország legyen önálló független állam, mely minden idegen beavatkozástól menten intézze minden ügyeit, mely teljes önállósággal bírjon a polgári közigazgatáson kívül a hadügy, pénzügy, nemzetközi viszonyok és közgazdaság minden ügyében.“ — Midőn ezt nemcsak az ellenzék óhajítja és tekinti a magyar nemzet fejlesztési feltételeiül, hanem minden magyar ember. S midőn a közjogi alap és kiegészés is ama feltételeket és óhajokhoz kötött jogot megadja s tényleg minden bizonynyal, „annyi állami önállóságot és függetlenséget még is biztosított Magyarországnak, hogy egy bölcs magyar és következetes politika mellett, saját állami és nemzeti létünk tovább fejlesztéséhez a kellő eszközöket megszerezhetnők.“

De a ki nem téveszti szemei elől, a mai európai hatalmi viszonyokat, politikai helyzetet, nagy hatalmi hivatásunkat és annak posztulátumait, s hogy teljes önállóságunkban és függetlenségünkben nyugatról az egyesült nagy német birodalom, északkeletről az óriási nagy muszka világ özönlenének körül, — az osztrák és magyar monarchia közjogi együttlétének szükségessége fölött nem soká kétségkedik, az ellen nem ágítal.

Hogy pedig az adott körülmények között egy magyar nemzeti politika legmagasabb idealismusának, legszentebb nemzeti érzelmeink és óhajaink, s így állami létünk tovább fejlesztésének megvalósulásától messze állunk, annak nem a közjogi, nem az Ausztriával való közös viszonyokban, nem államszervezetünkben, hanem ama kárhozatos, felforgató politika következményeiben van, „melyet Tisza Kálmán mint ellenzéki 8 éven át erőszakolt, — s mint a kormány feje később, egy csinált parlamenti többség támogatása mellett tizenkét év óta következetesen a bársony székért folytat.

A Tiszaféle bécsi alkú egyike azon bajoknak, melyek alatt nyög e sorvadásnak indult nemzet.

Ezen törvényellenes és alkotmányos jogainkat feladó szerencsétlen alkudozások igája alatt nyög mai nap külügyi politikánk, vagy diplomaciai állapotunk is.

A kiegészési törvény 8. §. ezeket mondja: „A diplomaciai ügyek mind a két fél miniszteriumainak egyetértésével s azok beleegyezésével intézettek a közös külügyminiszterium által.“ — A XII. törv. cikkben pedig ez áll: „a magyar hadsereg időnkénti kiegészítését, az ujonczok megajánlásának jogát, a megajánlás feltételeinek meghatározását, a katonaság elhelyezését és élmezését az ország magának tartja fen.“

A 8. §. értelmében a nemzetnek szép joga van a képviselőház többségéből kiküldött delegatio útján kül-

ügyünk minden ágának ellenőrizhetésére; a XII. tcz. szerint szintén a nemzet a képviselőház útján kijelölhetvén, hogy az ujonczokat minő külpolitikára szavazza meg, s mely nélkül egéset alkotmányunk mitse érne — nagy befolyást gyakorolhatna a külügyekre. De hogy mind ez ma csak papiron áll, annak mi vagyunk az oka. A külügyér, e törvény betartása helyett az első m. miniszterelnök téves indítványa folytán egy kabinet-határozatával a miniszterelnök titkárá lévén, Andrássy, mint külügyér Deák erélyes tiltakozása daczára is, már külügyi terveit nem közölte a magy. miniszterelnökkel az okkupatiót illetőleg. Deák halálával a reichstadi egyezmény aláíratott. S valamint a külügyér a fuzionáló Tiszakormánynak; ugy a miniszterség után vágyó Tisza sem szólt soha a nemzetnek az alkudozások alkalmából a külügyekről. S így habár — mint Garamszegi mondja — „a diplomacia egyik biztosítékát a nemzet szabadelvű kormányai s főkép a Tiszakormány, mint ősi idők óta drágán fenntartott jogot feladták, átjártották Ausztriának.“

Ime tehát daczára annak, hogy a katonai és rendőri intézvények, a hadseregek, erődítmények, flották, szóval az állam vagy jobban társadalom külső és belső ellenségei ellen szolgáló véderő, védeszközök ma napság a nép vállaira elviselhetlen terheket rónak, nincsen kezünkben azon külpolitikai ténykedési kör, jog és biztosíték, melynek különféle fogásaival, mint önálló és független hatalom a társadalom kül és néha belellenségeit sarokba szorítva ártalmatlanná és tehetetlenné szokták tenni.

Valóban diplomatiánkról találoán jegyzi meg Garamszegi, midőn így ír: „Részünkről az ily diplomacziát lebben álló rablóhoz hasonlítjuk, s csak mint őszinte nemzetközi békeapostolnak, közös érdekek ápolójának, közvetítőjének ismerjük el létjogát.“

Valjon mikor jön el a polgárosultság azon eszményi korszaka, melyben a nép és nemzet irtó, s anyagilag is elviselhetlen háboruk és kegyetlen vadállati mészárlások helyett nemzetközi áreopágok fognak döntenit a társas életre és békés együttélésre teremtett állami v. társadalmi talán ellentétesnek látszó ügyekben? Amerika ugy szólván nem ismeri az óriási katonai terheket, melyek alatt Europa már-már összeroskad. A keresztnység szelleme, mely napjainkban oly vad üldözésnek van kitéve, — lenne hivatva a társadalom viszonyainak oly felséges és emberi méltóságunkhoz méltó szervezésére, mely mellett az osztrák hadsereg mellett külön magyar hadsereg, fegyverre, háborura, nyers darvini küzdelemre, véderőre nem lenne szükség, hanem, mint hajdan a görögök az areopág, ma London 4 millió lakosa, Amerika lakosainak milliói törvénykezés útján elvégezhetik pörös ügyeiket; ugy a népek 40, sőt több millióinak se kellene a fegyvertusával keresni az igazságot. — Háborúval, pusztatásával, holt anyaggal bizonyítani be a szellemi igazságot, esztelenség, természetellenes, igazságtalan tény, az emberiség összlete elleni merénylet, az ember anyagi és szellemi érdeke elleni bűn, borzasztó csapás, az emberiség, ostrom, aléltságot okozó társadalmi betegség, társadalmi felozslás, felbomlás, politikai és erkölcsi rend-felforgatás. Mint a párbajban az ártatlan, mint sértett elhull, a durva becsület sértő, mint jó lövő golyója által. Ez így nem me-

het. Az öldöklő fegyverek rohamos tökéletesítése is arra vall, hogy nem lehet nagyon messze a népek általános lefegyverzésének ideje. Csak addig tart ez, míg a mai emelkedő természetlen védkötelezettség az állandó katonasági szervezet tultengésében mint, ezen jogosulatlan igazságszolgáltatás holt költségei az évről-évre fokozódó csapások mellett végre is teljes felbomlásba viszik a nemes szellemi verseny helyett az élethalál küzdelem és irtóháború viselésére sürgölődő emberiséget.

Es csak az imáandó isteni gondviselés csodaműve és egy ezreden át ezer veszély között megvédő keze leend, mely eme nagy átalakulás közepett továbbra is megtartva e nemzetet, ha a második évezred alatt is életfáját Európa talajában megerősítve dusabb tényészetnek eresztendi. — Igen, csak a magyarok hatalmas s a roszból is jót létesítő Istene hozhat a küszöbön álló második évezredben egy jobb jövőt e nehéz válság napjait élő nemzetre. Isten! magyarok Istene segits!

Főpásztori körút

a felsők-gyergyói esperesi kerületekben.

(Folytatás.)

IV.

Május 29-én teljes díszben állott Sztmihály község. A rendes assistentiával végzett sztmise után helybeli plebános főtiszt. Szócs Imre ur tartott beszédet. Megmutatá e szónoklatában, hogy 76 év küzdelemteljes élete sem képes megtörni még mindig ifju lelkének erejét. Korával növekedett életbölcseje és hittudományi ismeretének igen szép kifejezést adott a püspöki missziok fejtegetése által. Ifju lelkének megragadó erejével jelezé az isteni küldetés alapokait, de egyszersmind kifejté ezen magas elhivatással összekötött nehézségeket is. Ezekből pedig mintegy cslogyanánt voná a Főpásztort megillető tisztelet és hódolatot.

Ő Excája nagy figyelemmel hallgatta végig az agg férfinak szívet-lelket megindító beszédét és nagyszerű erkölcsi oktatást tartott a ker. vallási élet áldásairól. Rámutata a jelenkor erkölcsi életének mételeyére, az iszákosságra, és óvólag figyelmezteté a hallgatóságot az emberi méltóságnak ebből származó lealacsonyítására.

Erre nagy buzgalom és áhitat közepett mintegy 320 hívőt részesített a bérmálás sztségében. Az apostoli ténykedést ebéd követte. Ennek végével az iskolákat tekintette meg ő Excája. Azután pedig a Mélt. Minér családot szerencseltette, hogy e nemes szívű, vallásos derék családot magas látogatásával kitüntesse. Miután ez uri családnál egy pár percig időzött, Rákos felé vette apostoli útját.

Csik Rákos hitközség ünnepi fényben ragyogott. A régi vallási buzgalom, az ősi hitszilárdság, a hajdani tántoríthatlan ragaszkodás éppen oly láthatók valának e hitközség jelenlegi tagjain, mint a mily fényesen elődeik dicső erényessége fennragyog. Méltó sarjadéka e község őseinek, mert örökségképpen megtartotta a régi vallási buzgalmat, mely a hívek lelki békéjét a multban biztosítá. Ezen hitbuzgalommal sietett Rákos apraja nagyja a kegyes Főpásztor ur üdvözlétére. Meg is érkezett 5 óraker e hitközség végéhez, a hol derék plébánosa Főtiszt. Murányi Kálmán ur bölcs directioja folytán helybeli körjegyző

Csürös Ferencz lelkes szavakban köszönté ő Excáját. Innen a templom elé vonult a menet, hol helybeli plebános örömteljes szívvel üdvözlé a jó atyát és fiui hódolattal nyújtá át a rábizott egyház kulcsait. A rendes adoratio után a paplakba vonult a kegy. Főpásztor és itt atyai szívvel fogadá az egyes testületek hódolatát.

Május 30 án szép nap virradt Rákosra. A nap magasztosságát a rendes apostoli ténykedésen kívül egy más örvendetes körülmény is emelte.

Körüljár az isteni szeretet lelke a kegy. Főpásztor személyében és míg egyfelől két uj taggal, kik sub conditione kereszteltettek meg, gyarapítja Krisztus igaz egyházát; addig másfelől két elvesztett hívőt vesz vissza az igazság útjára. Kettős ünnepe volt tehát Rákosnak s így kettőzött öröm és lelkesültséggel sietett e hitközség minden lakója az ünnepély helyére.

Szentmise végével helybeli plebános főtiszt. Murányi Kálmán ur szokásos eloquentiával beszélt a hit és hitetlenség eredményeiről. Szembe állítá e kettőt hatásaikban.

A kegy. Főpásztor ur fenkölt, kenetteljes szavakban reflektált e beszédre és nagyon szívrehatólag figyelmezteté a híveket örök rendeltetésünkre. Ezután pedig mintegy 430 hívőt erősíté meg a szt. hitben.

Isteni tisztelet végével díszebéd következett, melyen a házigazda szép toasztot mondott ő Excájára. Ebéd végével az iskolákat tekinté meg a kegyelmes Főpásztor, hogy a hívek jólétének alapját képező vallás erkölcsi nevelésről, valamint máshol, úgy itt is megnyugvást szerezzen atyai szívének. — Innen teljes meglepéddel tért vissza a papi lakba, hol a folyó hivatalos ügyek és az Urnapjára való előkészület foglalák el ő Excáját.

Urnapja illő dísz és magasztosságban ünnepeltetett. A kegyes Főpásztor e napot kiválóan Isten dicsőségére szentelé, ki akarván ezáltal is emelni a megtestesült Istenség imadására rendelt ünnepet. A napi szertartást ő Excája végezte. A déleesti órákban megtekinté a madéfalvi iskolát, azután pedig Csik Madaras-féle folytatta útját.

Meg is érkezett szerencsésen Madarasra. A buzgó hívek szívök egyszerűségének magasztos érzetében örömmel fogadták a várva-várt jó atyát. Helybeli plebános főtisztelendő Puskás Tamás ur a munkás lelkipásztor nyugodt kedélyének legtisztább örömhángján üdvözölte a kegy. Főpásztort, mire ő Excája viszont szeretettel köszönté a lelkes plébánost híveivel együtt.

Junius 1-ső napja komor volt. Az ég csatornáit termékeny esővel ébreszték uj életre a tikkadó természetet. Borus volt az idő, de kevésbbé a keblek világa. Mert valamint a romlandó természet újra született az áldást hozó eső által: ugy a szellemi élet uj életre támadt a bérmálás szentségében megnyílt mennyei csatorna által. A lankadó természet megújulásában hirdeté teremtő Urának dicsőségét; az égi harmatot szomjuhozó keblek pedig a megerősítő kegyelemnek elnyerésében magasztalák Istent.

Ő Excájának rendes pontifikálása után helybeli plebános ur tartott szónoklatot. Szólott a hitnek a családi életben nyilvánuló hatásairól és a családnak a hitből merített vigaszairól.

A felvett thémát a kegy. Főpásztor ur tovább fejte-

gette a szülők és gyermekek épülésére. A mint az Ur lelkének erejét közlé a hívekkel, rövid ebédután iskolalátogatás végével atyai áldásának hátrahagyásával a nagyboldogasszonyi hitközség látogatására indult.

Ha valahol, úgy e hitközségben hódolat és tisztelet övezte a kegyes Főpásztort. Büszke lehet Felcsik e nép valláserkölcsű életére, dicsekedhetik a nemzetek apostolaként a mi Urunk Jézus Kristusban, ki szentanyját Máriát adá e hitközség védszentjéül. Mert valamint a kegyelmek anyja erénye, tisztasága és hatalmánál fogva minden szenteknek királynéja: úgy ezen védelme alatt álló hitközségnek is tündökölnie kell az igaz vallásosság jellegével.

Mária országának e kis részében, Csikban az isteni kegyelem harmata növeli a hiterkölcsek erejét. Áll ma is a csiki székely nép tántoríthatatlanul az ő hitében, mint állott ezeltört századokkal. Meg van a hitszilárdság ma is, mely annyi viész és vihar közt megszegyeníté elleneink törekvéseit. — Ha valaki erről meg akar győződni, tekintsen Nagyboldogasszonyra és látni fogja: nec portae inferi praevalebunt adversus eam. Erősen áll e hitközség miut sziklára épített temploma, melyben a kegyelmes Főpásztor Julius 2-án bérmált.

A liváló magasságban fekvő diszes templom nem bír befogadni a hívőközönséget. A hitbuzgó népnek a sziklás hegyoldalon végig húzódott nagy tömege, valamint egykor az Ur választott népe a Sinai hegy lábánál sóvárogva tekintte Jzrael Istenének szolgálja Mózes után: ép úgy nézé most a kegyes Főpásztort a mint az Ur szentélye felé a nagymagaslton kivonult.

Helyi körülményeiből folyó hivatalos teendői miatt nem érkezhettén meg ezen időre az új plebános főt. Kovács Simon ur, helybeli segéd lelkész ntiszt. Tompos Mátyás ur beszélt sztmise végével. Beszélt a bérmálás szentségének erejéről. A szépen kidolgozott beszéd végével ő Excája remek szónoklatban oktató a híveket az isteni kegyelem hatásairól. Miután pedig több mint 700 hívőre lekérté az Ur erejét, a rendes ebéd és iskolalátogatás végével program szerint Csik-Szttamás hitközségbe vonult. Itt a hívek lelkes buzgalma különleges fogadtatást rendezett, a mennyiben a község végén, közepén és a templomnál üdvözölték a kegy. Főpásztort, melyekre ő Excája meghatározavakban válaszolt, igen szépen jelezvén e nép erényében helyezett bizalmát. Betérvén adoratio után a papi lakba, helybeli plebános főtiszt. Fejér Manó ur fiui szeretettel fogadta ő Excáját és törekedett finomsága és jóizlése által a Főpásztornak éjji nyugalma megszerzési.

Junius 3-án itt is mint egyebütt nagyfény és pompával ment végbe a bérmálás szentségének kiosztása. Szentmise végével a helybeli plebános ur eme jelige alapján: „Egy ember nagy vacsorát készített és sokakat meghívott” igen talpraesett beszédet mondott. Szónoki képzettsége az isteni igazság átérzéséből nyert ilhletségben nagy-szerű hatást gyakorolt a gallatóságra. A kegy. Főpásztor miután a híveket az isteni örökszeretetről kenetteljesen oktatta, 372 hívőt bérmált meg. Az izletes ebédet követte az iskolalátogatás, melynek végével Csik-sztdomokos hitközség fogadá a jó atyát.

A lelkes fogadtatás itt is méltó vaia egy Főpásztor-

hoz. A lovas banderium, mely minden község részéről előre jelzé ő Excájának a szives fogadtatást, itt sem hiányzott. Denemis lehetett, merta tapintatnak és szeretetsugalta fiui tiszteletnek, melyek e hitközség lelkészét főtiszt. Varga Ferenczet annyira jellemzik, ha valahol úgy ez alkalommal kifejezést kellett nyerniök. A rendes fogadtatás, melyet a szeretet szerze egész Csikban elvégződven éjji nyugalomra tért a kegyes Főpásztor.

Julius 4-ke meghozta a vigasztalás lelkét s így teljes ünnepi fényben ragyogott az egész hitközség. A helybeli plebános körültekintő ügyeeme az idő jelentőségét, az Úrnapit oktávát nem kerülvén ki, az oltáriszentségről mint az örök szeretet lakomájáról beszélt. Szónoklata kivételét tekintve illő volt a tárgy méltóságához és a mily művészi ép oly épületes módon volt előadva. A kegy Főpásztor ur örömmel és megható kenetteljességgel folytatta tovább a lelkész beszédét. Azután pedig 450 hívőt részesite a megerősítő kegyelemben. Ebéd és iskolalátogatás után az esperesi kerület legfelső hitközségét Csik-Balánbányát látogatta meg ő Excája. Csiknak e kis bánya helyisége ki-mondhatlan örömben részesült. A vallásos, I-tent hön imádó bánya lakosok mindent megtettek a Főpásztor méltó fogadására; s mintha csak éreztetni akarták volna, hogy ezen esperesi kerület Főpásztori látogatására kitűzött program ott náluk végződik, szünni nem akaró üdvkításokkal köszönték ő Excáját. A község végén Csinos diszkapu alatt fényes diszben várták a bányászok a kegyes Főpásztort. Az örömet, melyet helybeli kántor Veress Zsigmond ur tolmácsolt, fenn hirdeté a kapunak ezen emlékezetes felirata:

„Cuprea sim licet, fodina aurea nunc sum, dum Praesul hospes me visitando beat.“

Junius 5-ke örvendetes volt Balánbányára, örvendetes Csikra és kedves az erdélyi egyh. megyére. Örvendett a Bánya, mert az Ur fölkenjte elhozta a megerősítő kegyelmet. Örvendett vele Csik, mert éppen e nap vala a kegy. Főpásztor felszentelésének anniversariuma, kedves volt e nap Erdély kath. hiveire, mert a kegy. Főpásztor teljes egészséggben apostoli ténykedés közepett szentelheté meg. Elvégződven az isteni tisztelet, ebéd alatt meg lett koronázva a püspöki körut. Midőn a csik-sztmlklósi plebános főtiszt. Bálinth Lázár ur e nap emlékezetes alkal-mából élteté a kegyes főpásztort; — ő Excája megörökíté e napot az által, hogy Felcsiknak főesperest adott Csik-Rákos érdemteljes plebánosságban főtiszt. Murányi Kálmán ur személyében, ki már több idő óta elismerésre méltóan intézi e nehéz hivatal ügyeit. Midőn pedig ekképpen intézkedett ő Excája, éreztetni kíváná magas elismerését a kerületi papsággal. „Sok szépet, sok nemest és atyai szívetemet megnyugtató dolgot láttam — így szól a főpásztor, — mit én kiválóan a buzgó papságnak köszönök s hogy jelét adjam elismerésemnek, kitüntettem e papságot azzal, hogy kebeléből Murányi Kálmánt kinevezem főesperesnek“.

E magas kitüntetést igen lelkes szavakban köszönte meg a papság nevében a Csik-Szépvízi örm. szert. lelkész főtiszt. Faraó Simon. Ebéd végével búcsút vett ő Excája a felcsiki esperesi kerülettel s atyai áldásának hátrahagyásával az Ur erejében bizva a gyergyói

esperesi kerület meglátogatására indult. Felcsik papsága elkíséré a jó atyát az ugynevezett Gerécses hegy tetejéig, honnan az Olajfák hegyén hátramaradt apostolokként nézett a főpásztor ur után. Az elválás fájdalmát enyhíté a kiosztott isteni kegyelemben helyezett remény és az Üdvözítőnek örök időre szóló azon ígérete: „Ne féljete, én veletek vagyok a világ végezetéig“.

De mi nem is csüggedünk, mert tudjuk, hogy a velünk levő isteni igazság soha meg nem szegyenülhet és hisszük, hogy az erős meggyőződésen álló csiki hiterős élet nem fog lankadni, míg csak a Hargita hegy tövében az Olt mentén az igaz szél, ely vér el nem fajul. Mi bizunk, mert Krisztus a mi Istenünk, oltalom és erő, ki nem hagy el minket a szorongatás napjaiban.

Mielőtt pedig e püspöki ut leírására nagyon is avatlatlan tollamat letenném és a t. olvasó közönségtől a hiányokért becses elnézést kérnék, kötelességemnek tartom megemlékezni a kegy. Főpásztor ur derék titkára, Főtiszt. Tamási Áron urról, kinek megnyerő módora és leereszkedő barátsága feledhetlen nemcsak a papság, de a hívek előtt is.

Verebesi.

TÁRCZA.

Napkelte, naplemente.

*Ha két a nap, s a földre ér sugára,
Végig csókolja harmatos fiát;
Tündöklő arca bájos mosolyára,
Éledni látszik az egész világ.
A láthatáron felbukó napot,
Midőn a legszebb lilaszín felhőből
Kibontakozva, — pompával ragyog.
Szeretem nézni, mert reményre hangol,
Hogy boldogságot e nap hoz reám;
S míg hosszú útján oda fenn barangol,
Mindig reménylek, hogy talán . . . talán . . .
S hogy alkonyatkor uána tekintek,
A mint letűnik a hegyek megett:
Fáradtan egy „Isten hozzádot“ intek,
S megtört szívemmel csak tovább megyek . . .*

Révai Károly.

Töredékek egy spanyol utas naplójából.

Alig van valami, mi a zárt élet emberére, a csöndes magányban, a szellemi tehetségek kifejtésén munkálódó egyénre, közel egy esztendő folyamatos elfoglaltságban töltő tanárra üdítőbb erővel és jótékonyabb hatással lehetne egy-egy alaposan tervezett és célirányosan beintezett utazásnál.

Fölszámíthatatlanok ennek hasznai test-lélekre egyaránt.

Kiváló módon érezhetni ilyenkor, mennyire igaz a hajdan bölcsenek, ama gyakran emlegetett tapasztalata,

mely a kocsizás, kirándulás és a szabad levegő élvezetének előnyeit jelzi, mi a széplelkű Seneca (De tranqill. 13. 14) e találó szavakkal fejez ki: „In itinibus, ambulatio-nibusque apertis vagandum, ut coelo libero et multo spiritu augeat, attollatque se animus“.

Ugyanis az utazónak megedződik teste az idő viszontagságainak elviselésére, jobban hozzászokik a türés-hez, nem érez mindenha egészség s légváltozást, mi az otthonülönél annyiszor kellemetlen.

A miket az elótt csak a magános falak között hallott, vagy könyvekben olvasott, már szemeivel látja.

Látja a helyeket, hol is nevezetes dolgok végbe mentek, s hol a

„Szétomló, vén, mohos falak
A bérczen völgyön szerteszt,
Beszéli el a mult idők,
Zajos dicső történetét“.

Örömmel telik el, s földobog kebele hön s magasan olyatén tájakon, melyeket halhatatlan emlékü egyének, kik egyházi, polgári és hadi szolgálataikban szentül és példásan feleltek meg kötelességeiknek, a vallás és ennek gyámkarján magasra emelkedett hazafiasságnak kiválóbb erényei által dicsőítettek meg.

És, mert nem vesztethi el értékét az ősidő egyik jelesének, Pliniusnak (Lib. 5, c. 8) e mondása: „Invenio apud sapientes honestissimum esse maiorum vestigia sequi si modo recto itinere praecesserint“ a vallás, a tudomány, a művészet, a polgárerények e nagy alakjai, mint megannyi hathatos őstönzők, az örök igaznak megismerésére, a való szépnek megszeretésére és az erkölcsi jónak buzgó követésére hívnak föl minden nemesen érző keblet.

Tüzetesen szemügyre veszi továbbá az ilyen utas főleg ama városoknak, melyek a szelid erkölcsök és tudományosság emporiumaiul magasztaltatnak, templomait, monumentális épületeit, kulturintézeteit és a buvárlati leletekkel is dúsan fölszerelt s tudományos gonddal rendezett gyűjteményeit, hogy hitéletét, önművelését és szakbeli ismereteit öregbítse.

Meghordozza tekintetét itt a termékeny, ott a regényes vidékeken. Elandalog a rengetegeknél alján elterülő virányon, elméláz a csermelyek idyli moráján. . .

Az összehasonlító növénytan nyomán a ritkább növényfajokat a közönségesektől elkülönítvén, választi belőlük gyűjteményének számára egy pár ép példányt. . . Sőt az ásványköveket és a tájék fölszínének minőségét sem hagyja megillető figyelem nélkül.

Azonban a pusztá körültekintésnél épen nem állapodik meg, hanem annak lánczolatán észleli a megszemlélt dolgok összefüggését, majd eljut a természet működésének titkaihoz, és főlemeli hódoló lelkét a lények szakadatlan során azoknak fejéhez az Istenhez.

Ily szemlélés, ily észlelés, ily megfigyelés nem ad a képzelemnek alaptalan ábrándokat, sikamlós alakokat, rút képeket, hanem az örökké való alkotmányának ismert természet nagyszerű jeleneteinek, a világ, az egyház s honi történet előkelő jellemeinek és a keresztény gondolkodás által megnesemített művészet vonzó példányainak hatása alatt, a teremtményekben a Teremtő mindenhatóságát, bölcsességét és jóságát tanulja csodálni, sőt imádván megvallani nemzetünk nagy lantosával.

„Isten, kit a böles lángesze föl nem ér
Csak titkon érző lelke óhajtva sejt.
A láthatlan férgek a te
Böles kezeid remekelt csodái.
. harmatsepp, virágszál
Hirdeti nagy kezéd alkotásait“.

Nem jobb-e már eféle tapasztalás a henyé otthon ülésnél, unalomnál vagy kőnyelmű idővesztegetésnél? midőn úgy virul az egészség, ébred a kutató észlelés, növekedik az ismeretkör, gyarapodik a tanultság, s a mi fő, az istenség. . . .

Ilyetén tapasztalat, melynek gyönyöreivel még mindig csordultig van kebelem; édes, felejtetlen tapasztalat sugallotta tolam alá ez igénytelen sorokat, melyeknek spa nyol utam emlékeiből töredéket nyujtani, — föladata.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Kritikai levelek XVII. — Hogy Erdélyben *sok* község oláhosodott el? Erre az a válasz: Nem anyi, mint a mennyiről szól az ének! Ennél sokkal kevesebb. Sőt, lelkiismeretes utánjárás azt is kideríthetné, hogy vajmi kevés. Mert az oláhság közt diaszporaszerűleg élő magyarság száma nem volt nagy. Honnan tehát az állítólagos nagy szám? Mi végre jök az erdélyi napisajtó krokodilkönnyei? mi végre ömlenek föl Kent és kenetlen ajkáról a keserves jeremiadók? Csak várjunk békétűrészel; szó leszen mindezekről ebben a mai levélben.

— Tudjuk, hogy már a kath. királyok is gyakorolták a hazában élő nemzetiségek jelesbejével szemben a nemességadómozgást, s ez által egybeolvasztották őket a magyar nemzettel. Erről a dologról hallottak valamit az erdélyi protestáns fejedelmek is; és kezdték ezt a dolgot nagyban gyakorolni, csak hogy nem egészen tisztán és tisztességes szándékból. Mikor már elérték ugyanis a hatalom tetőfokát Erdélyben, mikor számbelileg nem terjeszkedhettek tovább a magyarság közt, azt a jeles sportot etablirozták, hogy nekidurálták magukat az oláhság „megréformáltatásának“, már ha nem is mindjárt az évangélium szerint. Elvi kapacitációval nehezen ment volna a dolog, részben szent-Pálnak közmondásos és állítólagos affaireje miatt (a mi szintén kálvinista találmány), részben pedig azért, mert ezt a tisztelt eklklésia nagyon hosszadalmas és czéltalan procedurának tartotta. Hanem hát nem hiába adtak ok a mennyben és a földön minden hatalmat a világi fejedelmek kezébe! Kellett hogy ezek a nekik ítél hatalommal az eklklésia javára is dolgoztak legyen! A többi közt tehát fölhasználták a fejedelmi hatalmat ezen a téren is. Így történt, hogy egyes oláh faluk népének azt mondták: ha mindenestől kálvinisták lesztek, kaptok magyar nemességet. Hogyne lennének! de hogy nem leszünk! hiszen akkor nincsen többé robot, dözma; akkor urak leszünk, járunk a vármegyére, s nem fizetünk sem a földesurnak, sem a papnak! És meglett a nagy vívmány. S lett nagy öröme az eklklésiának, megnővén a gyönyörűségtől az ő szive akkorára, mint egy szoboszlói czipó, mert ime, nem csak hiveket szerez vala az ő aklának ékesíttetlen falai közé, hanem a honhazá-

nak, az imádottnak is fiaikat szerez vala. Ami csakugyan igen szép lett volna, ha t. i. igaz is lett volna egyttal!

Mert a világot könnyű volt ugyan telekürtölni az efféle kétes vívmányok sikerével, csakhogy a következmények bizony azt mutatták, hogy hát humbug ám ez a nagy dicsekvés! Itt mellesleg meg kívánom jegyezni, hogy többrendbeli humbug is található ám a kálvinista tradíciók és törekvések depositoryumában. — Beütött ugyanis a 48! Az véget vetett minden úri előjognak gyökerestül. A hegyeket lehordta és a völgyeket kitöltötte! S lehordá a kálvinista dicsekvés Ararát-hegyét is. Mir hoggyan? Úgy, hogy azok a magyar nemesekké patentált falusi oláhok, a kik nem néha azért is lettek magyar nemesek, mert a kálvinista fejedelem jónak látta az ő meg-nemesítésök által egyik másik kath. földes ur jobbágyait csupa atyafiságos szeretetből megkevesbiteni; — addig csak voltak olyan — a milyen magyarok, a mig tartott a privilegium, a mig járhattak „restorációra“ (ad norman: tósz): de mihelytt látták, hogy a nemesi diploma nem ér már egy pipa dohányt sem, hogy adót is kell fizetni minden nemességök mellett; gondoltak egyet, s azt mondták, „legyünk mi ismét névleg is oláhok, valamint hogy valósággal addig is azok voltunk, mert ime, a magyar nemesség már semmit sem ér!“

Oláh nemesek voltak ezek ab initio és csak a köz-jog szerinti magyar nemesek! A predikátum is magyar volt a dolog természetere szerint és innen az a sok magyar név, a melyet aztán a kálvinista élelmesség kihalászott az oláhság tengeréből, a piacra vitte, nagy hangon biztatta a hazafiakat, hogy csak „pénzt ide“, majd ő a régi foszlányokból a „hazai ipar“ kálvinista szövetségén új és ékes mentét gyárt a nemzet testére! Lám-lám, be okosok az atyafiak! A maguk bünét és humbugját szeretnék ok a nemzet jóhíszeműségének rovására tőkésíteni, s nyereségül dicsőséget aratni ott, a hol érdemük szerint somfa illetné meg őket, az is jó bogos!

Irodalom.

—Megjelent és beküldetett: a.) **Borromacus.** kath. hitészónoklati folyóirat. II. évf. 8 füz. Szerkeszti Horváth Lajos, győrújvárosi plebános. Előfizetési ár: Egész évre 4 frt, félévre 2 frt. nyegyedévre 1 frt.

b.) **Isten ígéje szent beszédekben.** Havi folyóirat XIII. évf. 8 füz. Szerkeszti Jagicza Lajos, ravazdi lelkesz. Ara egész évre (12 füzet) 2 frt.

c.) **Jó Pásztor.** Egyházzónoklati folyóirat. VIII évf. 9 füz. Szerkeszti Hajóssy Gy. Krizánt: (Ara?)

d.) **A kath. hitterjesztés lapjai.** Képes havi közlöny VII évf. 7 füzet. Szerkeszti Nogely István, képezdei igazgató tanár Nagyváradon. Előfizetési ár egész évre 3 frt; egyes füzet 30 kr.

e.) **Bölcsészeti folyóirat.** III évf. 1 és 2 füzet. Szerkeszti Dr Kiss János, hit- és bölcsészettudomány tanára és Dr Palmer Mátyás, püspöki szertartó Temesvártt. E jelesen szerkesztett füzetek egyenként 1—11 ivnyi terjelelemmel bírnak. (Ara?)

— f.) **Dr Romanus. A mi dekatholizált egyetemünk.** Budapest kis 8° 156 old. Ara 1 frt. A szerző kiadása. E mű igen élénken ecseteli 34 fejezetben a budapesti tudomány egyetem beléletét, kimutatván, hogy abból évről évre a kath. szellem minél inkább kiszorul. Az egyes egyetemi tanároknak tüzetesebb jellemzése itt ott talán szigorú, de általában szakavatott és határozott tollra enged következtetni. Ajánljuk e művet tehát melegen tiszt. olvasóink becses figyelmébe.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Személyzeti.** Takó János sz.-széki ülnök, pap-növeldei lelki igazgató gyergyóditrói plébánosnak megválasztását folytán kinevezetett; Puskás Alajos bordosi lelkész Gyergyó-Tekerőpatakra, Pap Gyula deményházi lelkész Borsdosra ugyanazon minőségben áthelyeztettek; P. Tamás Márczel minoritarendi áldozár saját rendtartományi főnökétől ideiglenes elbocsátást nyervén, deményházi helyettes lelkésznek nevezetett ki.

— **A gyulafehérvári gymn. ifjuság,** f. hó 29-én ezen iskolai tanévét csinos ünnepélyvel zárta be, melynek sorrendje ez vala: 1. Délelőtt 9 órakor hálaadó isteni tisztelet a székesegyházban. 2. Templomozás után összegyűlékezés a tanintézet nagytermében. 3. Szózat. Egresy B. Éneklő a vegyes kar. 4. A ledölt szobor. Petőfi S. Szavata: Eckert Jenő VI. oszt. tanuló. 5. Toborzó, Müllertől. Játssza az ifjusági zenekar. 6. Érdemsorozatok felolvasása. 7. Jutalmak kiosztása. 8. Vándor fel: Abt F. Éneklő a vegyes kar. A program minden pontja szépen sikerült s hosszú sulyos betegségéből csak most felüdült derék karnagyunk, Fogarasi János ur nemes fáradozása az ének és zene által kiérdemelt tapsvihár által szépen lön megjutalmazva.

— **Újvinczről írják lapunknak,** hogy az évi zárvizsgálatok f. hó 21-én ott is megtartották a szépen földiszított iskolateremben nt. Kovács Pius alvinczi lelkész iskolaigazgató ur elnöklése alatt, nagy közönség élénk részvéte mellett, a községi iskolás gyermekekkel. Antal István buzgó kántortanító a jelenvoltak örömkönyveiben s az elnöklő lelkész ur meleg elismerésében nyerte meg fáradozásainak méltó jutalmát. Vizsga végén elnöklő lelkész ur minden gyermeket 10 krral ajándékozott meg saját zsebéből, azután három legérdemesebb leány növendék között kiosztatott a Nuszbaum Hermanné asszony által följajlott 3 db ezüsthuszas. —

— **Bolyából írják lapunknak.** Alig tétetett le Püspök urunk ő nmlgának bőkezűsége folytán a 3000 frtot igénylő papi-lak és iskola alapköve; pár nap mulva, azon meglepetésben részesültünk, miszerint szerény egyházunk felszerelésére 300 forintot felüli értékű paramenteket kegyeskedett ugyan ő nmlga ajándékozni. S nem is marad az áldozatkészség eredmény nélkül, mert ime csak legutóbb is tek. Grünanger Johanna urhölgy folyó hó 24 én

vétetett át a luth. vallásból, a kath. egyház kebelébe. — P. Karda István s. k. r. k. lelkész.

— **Hála.** Ft. Andrásy József t. főesperes, zetelaki plébános ur, kinek bőkezűségét már oly sok szegény és jótékony intézmény tapasztalta, alig értesült a gyulafehérvári sz. f. r. háznak a múlt és jelen évben árvíz folytán szenvedett károsulásáról, önként 5—5 frttal kegyeskedett a bajt enyhíteni; mely nagylelkűségéért a rend és ház nevében fogadja Főtisztelendő ur alólírtnak hálás köszönetét. Gyulafehérvárt, 1888. jun. 29. P. Szeles Anaklét, házfőnök.

— **A protestans propaganda sikerei Spanyolországban.** Habár Spanyolországban az egyházpolitikai állapotok nem éppen örvendetesek, a protestantizmus terjedése mindannak dacára nem oly mérvű, mint azt lutheranus predikátorok kürtölik s a missio-társulatokkal, melyektől pénzt kapnak, elhitetni szeretnék. Tanuk erre *Reverend Munrow*, ki nem rég Glasgowban tartott konferencián a spanyolországi protestans propaganda sikerét konstatalta, kijelentvén, hogy a missio-társulatok évenként hiába dobnak ki 40,000 márkát a „spanyolok megtérítésére“. Igaz, hogy az evangyélomi tiszta hit (ne higgyetek a pápának és a püspököknek, kiket Krisztus tanítókká rendelt, hanem nekünk, kik magunkat önhatalmulag apostolokká tettük) érdekében nagy és sokoldalú a tevékenység: templomok épülnek, iskolák emelteknek ingyenes oktatással, nyilvános gyűlések tartatnak, bibliák, traktatusok és más „épületes“ iratok és könyvek ezerével terjesztetnek és osztatnak *ingyen*, stb. Magában Madridban van 10 protestans imaház, melyek azonban éveken át üresek. Munrow maga panasolja el, hogy Madridban lévén, egy alkalommal isteni tisztelet idején bement a protestansok főtemplomába s hogy abban, dacára, hogy 1200 ember befogadására elég nagy volt, nem talált többet nyolczvannál, s ezek is nem spanyolok, hanem jobbára angolok és amerikaiak voltak.

Mária czelli gyomorcsöppek.

Kittünő hatású szer a gyomor minden betegségeiben.

Védjegy.

Főülmulhatatlan étvágyhiány, gyomorgyöngöseség, rossz illatú léleket, felvívódás, savanyu felbőffenes, kolika, gyomorhurut, gyomorégés, homok- és darakepződés, túlságos nyálkakepződés, sárgaság, undor és hányás, főfájás (ha a gyomortól ered), gyor-morgóres, székszorulás, a gyomor-nak étellekkel és italokkal való túlterhelése, giliszták, lep-máj- és aranyeres bántalmak esetében. — Egy üvegecse ára használati utasítással együtt 35 kr., kettős palaezék 60 kr.

Központi szétküldés **Brady Károly** gyógyszerész által **Kremsierben** (Morvaország).

Kapható minden gyógyszerertárban.

Ötven évvel ezelőli máriaczei gyomorcsöppeket azokat hamisítják és utánozzák. A valódiság jeleit minden üvegeknél piros, a fenti védjeggyel ellátott borítékba kell gyöngybe lennie és a minden üvegezh mellékellet használati utasításon meg kell jegyezve lenni, hogy az **Kremsierben** Gusek Henrik könyvnyomdájában nyomtatott.

Hamisítatlanul kapható: Gyulafehérvárt: Fröhlich Gyula gyógyszerésznél. — Szászvároson: Deák György, Grafius József, Wlad N. gyógyszerészeknél. — Szászsebes: Binder Lajos és Reinhard G. C. gyógyszerészeknél. — Medgyes: Schuster gyógyszerésznél. — Szerdahely: Schimert Chr. Fr. gyógyszerésznél. — Radnóth: Jeney D. gyógyszerésznél. — Verespatak: Moldován Lajos gyógyszerésznél. — Hátszeg: Csonka József gyógyszerésznél.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a piisp. lye. nyomdában Gyulafehérvárt.